

Docentenhandleiding

- Leeftijd: 10-12 jaar
- Geschikt voor: bovenbouw basisonderwijs
- Tijd: 45-60 minuten (afhankelijk van de keuzeopdrachten)
- Vakgebied: oriëntatie op jezelf en de wereld, Nederlands en kunstzinnige oriëntatie. Daarnaast sluit het aan bij denk- en leervoorwaardelijke vaardigheden (voorheen 21e-eeuwse vaardigheden).
- Kernbegrippen: gender, jezelf zijn.

De Locker – Ikbal: kleding en genderexpressie

Ikbal (13) draagt graag jongenskleren in tegenstelling tot haar tweelingzusje. Steeds vaker krijgt ze de vraag: ben je nou een jongen of een meisje? Ze wil zich niet meer omkleden bij de meisjes omdat ze zich schaamt voor haar lichaam. Dit alles maakt haar onzeker.

De Locker is een online verzamelplaats voor deze en andere verborgen verhalen van jongeren tussen de 14 en 20 jaar. In korte documentaires, gemaakt door jonge makers (<33) worden allerlei onderwerpen uitgelicht waar jongeren mee bezig zijn, maar waar ze vaak niet zo makkelijk over praten.

Het project is een samenwerking tussen HUMAN, NPO 3Lab en NPO3Extra. Dit lesmateriaal is ontwikkeld door HUMAN en IDFA educatie.

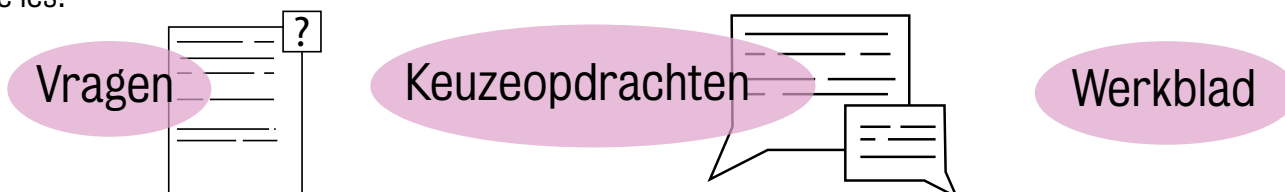
Leerdoel

Aan het einde van deze les kunnen de leerlingen een duidelijke mening vormen over gender en genderexpressie. Daarnaast kunnen ze zich verplaatsen in een ander.

Opbouw les

Deze les bestaat uit het bekijken van de documentaire [Ikbal](#) (5 minuten). Geef van tevoren aan dat het thema gevoelig kan zijn. Tevens is het belangrijk om aan te geven dat de klas rekening met elkaar moet houden, want je weet nooit wat er in andermans hoofd afspeelt.

Voorafgaand aan de documentaire kan de opdracht ‘wat is een documentaire?’ worden gemaakt. Na het bekijken van de documentaire gaan de leerlingen individueel aan de slag met verdiepingsvragen. De vragen kunnen eventueel ingevuld worden op het werkblad. Vervolgens kan er een verwerkingsopdracht naar keuze worden uitgevoerd, zoals een klassengesprek of het schrijven van een brief. Sluit de les af door terug te kijken op de verdiepingsvragen en/of de keuzeopdracht(en). Wat nemen de leerlingen mee van deze les?



Opgelet: Mogelijk zit er in je klas een leerling die worstelt met diens gender. Deze video en lesbrief kan helpen dit onderwerp bespreekbaar te maken. Het is goed om je te realiseren dat de video emotionele reacties kan oproepen.

Vragen voor de video

10 min

Het is handig als de leerlingen een duidelijk beeld hebben over wat een documentaire precies is, voordat ze lkbal gaan kijken. Geef de leerlingen de volgende opdracht en bespreek deze vervolgens.

- 1) Wat is een documentaire? Noem minstens twee kenmerken.
- 2) Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de verschillende documentaires die je gezien hebt?
- 3) Wat is het verschil tussen een documentaire en een speelfilm?
- 4) Wat is het doel van een documentaire?
- 5) Geeft een documentaire de werkelijkheid weer zoals we die kennen? Leg uit.

Toelichting

Een documentaire is een film waarin het verhaal dat wordt verteld echt is gebeurd. Documentaires vertellen echte verhalen. De mensen die je in een documentaire ziet, zijn dan ook geen acteurs die een rol spelen. Het zijn echte mensen die zichzelf zijn.

In omschrijvingen van het begrip documentaire zijn de begrippen op feiten gebaseerd en realiteit uiteraard belangrijk. Maar net zo belangrijk om te bespreken is dat we in documentaires kijken naar het subjectieve beeld dat de maker schetst van de realiteit. In hoeverre is de in de documentaire gepresenteerde werkelijkheid echt? En is de documentairemaker, die altijd manipuleert, eigenlijk wel in staat in het brengen van dé waarheid?

Waar het in speelfilms gaat om het vertellen van een fictief verhaal, worden documentaires gestuurd door een zekere argumentatie. De maker heeft een bepaalde visie over iets of iemand. Met behulp van hetgeen een documentaire toont, worden als het ware bewijzen aangeleverd die deze visie onderbouwen. De ene documentaire presenteert dit als een zeer objectieve argumentatie, de andere documentaire geeft een meer persoonlijke invulling. In alle gevallen is er sprake van een subjectieve benadering. De maker gunt ons immers een blik op de wereld om ons heen, waarbij zijn/haar visie het uitgangspunt is. Dit onderscheidt documentaire film van de journalistieke praktijk.

Als voorbereiding kan je ook met de leerlingen een van de vele documentaires kijken via [Docschool Online](#). Bij de films is ook lesmateriaal beschikbaar.

Verdiepingsvragen (na de video)

10 min

- 1) Ikbal draagt graag jongenskleren. Steeds vaker krijgt ze de vraag; ben je nou een jongen of een meisje? Wat vind je daarvan dat Ikbal die vraag steeds krijgt? Is het belangrijk dat je kiest of je een meisje of een jongen bent?
- 2) Ikbal voelt zich geen jongen en geen meisje. Ze zit er een beetje tussenin. Wat vind je daarvan?
- 3) Hoe zou jij reageren als jouw zus haar haren zou afknippen, of als je broer plots een rok zou dragen?
- 4) De moeder van Ikbal wil niet dat Ikbal zich als jongen kleedt en gedraagt. Wat vind je van die reactie?

Keuzeopdrachten (na de video)

→ Klassengesprek

20 min

Bespreek het thema kleding en genderexpressie in de klas. Doe dit aan de hand van gerichte stellingen en laat de discussie die ontstaat gaan. Wees geen leider, maar een begeleider. Ook hier is het erg belangrijk duidelijk te maken dat het niet uitmaakt wat je zegt. Er zijn geen foute antwoorden en verkeerde vragen. De leerlingen moeten zich op hun gemak voelen binnen de discussie. In het klassengesprek kan je voorborduren op de individuele vragen en de volgende vragen:

- Wanneer ben je jongen? En wanneer ben je een meisje?
- Moeten er wel duidelijke verschillen zijn?
- Waarom moet je kiezen of je een jongen of een meisje bent?
- Mag je ook iets er tussenin zijn?
- Vind je dat je ouders zich mogen bemoeien met je uiterlijk?

Tips

- Begin niet onvoorbereid aan een gesprek. Neem de tijd om van tevoren over het onderwerp na te denken.
- Zorg voor een opstelling waarin de leerlingen elkaar allemaal zonder veel moeite kunnen aankijken
- Maak aantekeningen tijdens het gesprek. Dit helpt zowel de gespreksleider als de groep om de lijn van het gesprek te volgen.
- Iedereen hanteert een andere denkwijze. Er zijn snelle denkers (degenen die meestal geneigd zijn snel hun mening te ventileren) en denkers die meer tijd gebruiken om hun gedachten te vormen en te ordenen. Vat daarom af en toe het gesprek samen. We hebben nu dit en dit besproken. Maar wat denken jullie van...?
- De leerlingen hebben het recht om te zwijgen. Niet iedereen hoeft aan het woord te komen: actief luisteren is even waardevol.
- Geef aan dat het gesprek een groepsproces is, waarbij je samenbouwt aan een antwoord op de vraag.
- Als een leerling zegt; 'omdat mijn vader dat zegt', dan is dat geen 'geldige' reden. Vraag op deze momenten door en zeg: 'Wat denk jij er zelf van?'
- Rond een gesprek altijd af. Dat kan bijvoorbeeld door – samen met de groep – de lijn van het gesprek na te lopen, te bekijken of er een of meerder conclusies kunnen worden getrokken. Je kunt ook de mooiste uitspraken van het gesprek laten benoemen, of vragen of de leerlingen iets hebben gehoord dat ze nog lang zullen onthouden.

Meer weten over hoe je als docent een gesprek leidt? Bekijk de gesprekshandleiding van [Diversio](#).

→ Schrijf een brief

Laat de leerlingen een brief schrijven naar Ikbal of documentairemaker. Wat zou je aan Ikbal willen vragen of zeggen? Of wat zou je van de documentairemaker willen weten?

20 min

Extra verdieping

Bekijk het educatiedossier [LHBTI+, gender en seksualiteit](#) voor meer lesmateriaal en video's.

Bekijk de website [seksuelevorming.nl](#). Hier vind je tips en tools voor professionals in het onderwijs om seksualiteit in de klas bespreekbaar te maken.

Bekijk de websites [seksualiteit.nl](#) en [sense.info](#). Op deze websites vind je Informatie over genderdiversiteit, seksualiteit en andere gerelateerde onderwerpen.

Tot slot

HUMAN is altijd benieuwd naar de manier waarop bovenstaande opdrachten in de klas zijn behandeld. Heb je tips en/of aanvullingen voor ons of voor andere docenten? Dan kan je een mail sturen naar educatie@human.nl. Bedankt!



DE LOCKER

→ Vragen vóór de video's

1) Wat is een documentaire? Noem minstens twee kenmerken.

2) Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de verschillende documentaires die je gezien hebt?

3) Wat is het verschil tussen een documentaire en een speelfilm?

4) Wat is het doel van een documtenaire?

5) Geeft een documentaire de werkelijkheid weer zoals we die kennen? Legt uit.

→ Vragen na de documentaire

1) Ikbal draagt graag jongenskleren. Steeds vaker krijgt ze de vraag; ben je nou een jongen of een meisje? Wat vind je ervan dat Ikbal die vraag steeds krijgt? Is het belangrijk dat je kiest of je een meisje of jongen bent?

2) Ikbal voelt zich geen jongen en geen meisje. Ze zit er een beetje tussenin. Wat vind je daarvan?

3) Hoe zal jij reageren als jouw zus haar haren zou afknippen, of als je broer plots een rok zou dragen?

4) De moeder van Ikbal wil niet dat Ikbal zich als jongen kleedt en gedraagt. Wat vind je van die reactie?
